

Proč se finančně vzdělávat?

Masarykova univerzita
13.3.2014

Michaela Dlouhá
Ministerstvo financí ČR

Obsah

Proč se finančně vzdělávat?

**Abyste byli o něco
chytřejší**

Co vás čeká (1)

- ◉ definice
- ◉ z minulosti
 - > strategické dokumenty
 - > měření finanční gramotnosti
 - > ochrana spotřebitele na finančním trhu

Co vás čeká (2)

- ⦿ současné aktivity
 - > webový portál
 - > mezinárodní spolupráce
- ⦿ plány do budoucna
 - > měření finanční gramotnosti
 - > revize strategických dokumentů
 - > další formy komunikace s veřejností

Definice finanční gramotnosti (1)

- FG je **klíčová kompetence** každého člověka
- tvoří ji soubor **znalostí, dovedností a hodnotových postojů** občana nezbytných k tomu, aby finančně **zabezpečil sebe a svou rodinu** v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb

Definice finanční gramotnosti (2)

- ◉ finančně gramotný občan se orientuje v oblasti peněz a cen a je schopen **odpovědně spravovat osobní a rodinný rozpočet** včetně správy finančních aktiv a finančních závazků **s ohledem na měnící se životní situace**
- ◉ FG má 3 složky – peněžní, cenovou a rozpočtovou

Definice finančního vzdělávání (OECD)

- Financial education is the process by which individuals improve their understanding of financial products and concepts; and through information, instruction and/or objective advice develop the skills and confidence to **become more aware of financial risks and opportunities, to make informed choices, to know where to go for help, and to take other effective actions to improve their financial well-being and protection.**

Strategické dokumenty

Ochrana spotřebitele na fin. trhu

Proč se finančně vzdělávat?

**Abyste nezažili
svou rodinu**

Jak to všechno začalo ..

usnesení vlády č. 1594 o zlepšení podmínek v bankovním sektoru (7.12.2005)

- do 31.12.2005: Expertní pracovní skupina pro finanční sektor (MF, MPO, finanční instituce, spotřebitelské organizace)
- do 30.9.2006: systém budování FG na základních a středních školách
- ČNB+ÚOHS+ÚOOÚ: spolupráce na transparentnosti finančního sektoru a posilování ochrany klientů

PSFV

Pracovní skupina pro finanční vzdělávání (13.6.2006)

- tehdejší cíl: diskutovat otázky FG a FV a navrhnout opatření ke zvýšení FG a zkvalitnění procesu FV
- nyní: platforma umožňující setkávání, diskusi a výměnu informací, zkušeností a prvotní koordinaci aktivit v oblasti FV

Ochrana spotřebitele

Rámcová politika MF v oblasti ochrany spotřebitele na finančním trhu (srpen 2007)

- ⊙ 3 pilíře ochrany spotřebitele na finančním trhu:
 - > informovanost (kvalitní informace, odbornost distribuce) .. reklama, předmluvní, smlouva
 - > **finanční gramotnost** (schopnost s informacemi nakládat) .. rozpočet, důsledky dluhu, porovnání a výběr produktů
 - > adekvátní postavení ve smluvním vztahu (možnost spotřebitele chránit své zájmy a práva) .. odstoupení od smlouvy, řešení sporu finančním arbitrem
- ⊙ cíl: spotřebitel provádí odpovědná a adekvátní rozhodnutí

Strategie FV (1)

STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ – web MFČR říjen 2007

STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

ve znění koncepčního materiálu vytvořeného MF

Obsah

1 Úvod	
2 Význam finančního vzdělávání	
3 Co se rozumí finanční gramotností – definice a současný stav	
3.1 Finanční gramotnost jako souhrn potřebných kompetencí	
3.2 Současný stav	
4 Priority a cílové skupiny finančního vzdělávání	
4.1 Prioritní oblasti pro budoucnost	
4.2 Cílové skupiny	
5 Opatření	
5.1 Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání	
5.2 Systém budování finanční gramotnosti na základní	
5.3 Systém dalšího finančního vzdělávání spotřebitelů	

Strategie FV (2)

ze dne 17. srpna 2007, č.j. 27/64/002/2007, jsem obdržel
zprávu meziresortního připomínkového řízení materiál „Národní
strategie“.

ve věci materiálu uplatňuji zásadní a ~~doporučující~~ připomínky
všeobecného charakteru.

↓
povazuji tuto strategii
za shodu s GLEEMOU

Mikuláš

Strategie FV (3)

Strategie finančního vzdělávání (říjen 2007)

- ◉ cíl: vytvoření uceleného systému FV pro zvyšování úrovně FG obyvatel ČR
- ◉ dvoupilířová struktura FV:
 - > systém budování FG na základních a středních školách
 - > systém dalšího FV spotřebitelů

1. pilíř FG (1)

System budování finanční gramotnosti na základních a středních školách

Společný dokument

**Ministerstva financí ČR, Ministerstva školství, mládeže
a tělovýchovy ČR, Ministerstva průmyslu a obchodu ČR
vypracovaný na základě usnesení vlády č. 1594
ze dne 7. prosince 2005**

1. pilíř FG (2)

System budování FG na základních a středních školách (prosinec 2007) (1/3)

⊙ povinná složka výuky

- > SŠ – několik let .. občanská výchova, matematika, ekonomické předměty, ..
- > ZŠ – 1. školní rok (od září 2013) .. Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, matematika, Člověk a svět práce
- > MŠ – připravuje se

1. pilíř FG (3)

System budování FG na ZŠ a SŠ (2007)

(2/3)

- ◉ nedílná součást: standardy FG

I.1. Standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání

Peníze	
1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ
Obsah	Obsah
- hotovostní a bezhotovostní forma peněz	- nakládání s penězi
- způsoby placení	- tvorba ceny
- banka jako správce peněz	- inflace
Výsledky	Výsledky
- používá peníze v běžných situacích	- na příkladech ukáže vhodné využití různých nástrojů hotovostního a bezhotovostního placení
- odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze	- na příkladu ukáže tvorbu ceny jako součet nákladů, zisku a DPH
	- objasní vliv nabídky a poptávky na tvorbu ceny a její změny
	- popíše vliv inflace na hodnotu peněz

1. pilíř FG (4)

System budování FG na ZŠ a SŠ (2007)

(3/3)

- ◉ nedílná součást: standardy FG

I.2. Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání

Peníze	
Obsah	Výsledky
- placení (v tuzemské i zahraniční měně)	- používá nejběžnější platební nástroje, smění peníze za použití kursovní listku
- tvorba ceny	- stanoví cenu jako součet nákladů, zisku a DPH
	- vysvětlí, jak se cena liší podle zákazníků, místa, období...
	- rozpozná běžné cenové triky (cena bez DPH...) a klamavé nabídky
- inflace	- vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a uvede příklady, jak se důsledkům inflace bránit

Národní strategie FV (1)

Ministerstvo financí

NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

2010

Obsah

1 Úvod.....	2
2 Význam finančního vzdělávání, současný stav a dosavadní kroky	6
2.1 Význam finančního vzdělávání	
2.2 Současný stav	
2.3 Dosavadní kroky	
3 Finanční gramotnost jako souhrn potřebných kompetencí	
4 Priority, principy a dvoupilířová struktura finančního vzdělávání	
4.1 Prioritní oblasti pro budoucnost	
4.2 Principy finančního vzdělávání	
4.3 Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání	
5 Účastnických subjektů a koordinace aktivit	

Národní strategie FV (2)

Národní strategie finančního vzdělávání (květen 2010)

- usnesení č. 338, kterým vláda ukládá činit opatření vedoucí ke zvýšení úrovně FG občanů ČR, a to v souladu se standardy a trendy obvyklými v členských státech EU
- byla nutná široká shoda

Národní strategie FV (3)

- 2pilířová struktura FV:
 - > stát – počáteční (školní) FV
 - > subjekty finančního trhu (MF jako koordinátor) – další (celoživotní) FV
- ukotvena činnost PSFV (+ výkonný výbor)
- akční plán na období 2010-2015:
 - > měření FG dospělých (2010)
 - > implementace školního FV (do r. 2013)
 - > revize strategických dokumentů:
 - Standardy FG + Systém budování FG na ZŠ a SŠ: 2014
 - Národní strategie FV: 2015

Národní strategie FV (4)

principy FV:

- ⊙ princip obecnosti:
 - > projekty mají rozvíjet a zvyšovat úroveň FG, přičemž se nesmí týkat propagace konkrétních produktů a služeb
- ⊙ princip odbornosti:
 - > obsah projektu musí být korektní po odborné stránce, vzdělavatelé by měli disponovat dostatečnými schopnostmi a dovednostmi
- ⊙ princip zacílení:
 - > využití vhodných informačních kanálů podle jasného vymezení cílové skupiny

Principy nezávislosti (1)

princip

Principy nezávislosti ve finančním vzdělávání

Úvod

Výchozí definice

Finanční gramotnost je klíčová kompetence každého člověka. Tvoří ji soubor hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil svou existenci v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Občan se orientuje v oblasti peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat svůj rozpočet včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na své zájmy. Finanční gramotnost má tři složky – peněžní, cenovou a rozpočtovou.¹

Reklamou se rozumí oznámení, předvedení či jiná prezentace šířená za účelem mající za cíl podporu podnikatelské činnosti, zejména podporu spotřební výstavby, pronájmu nebo prodeje nemovitostí, prodeje nebo využití služeb, poskytování služeb, propagaci ochranné známky.²

Principy nezávislosti (2)

- 25.3.2013
- původně – nalezení hranice mezi FV a reklamou
 - > poskytování záštit nad knihami, webovými stránkami, konferencemi, ..
 - > zároveň rozporuplné zprávy z trhu o externích školeních a výuce ve školách
- + definice FV

Principy nezávislosti (3)

definice FV:

- ◉ FV je proces, který směřuje ke zvyšování FG a splňuje následující zásady:
 - > obsah je v souladu se standardy FG
 - > splňuje princip objektivity .. sdělovat informace objektivně, nikoli jednostranně hodnotit
 - > splňuje princip obecnosti .. nesmí se doporučovat, propagovat ani prodávat žádný produkt, služba nebo instituce (zejm. finanční)
 - > splňuje princip odbornosti .. odbornost obsahu a vzdělavatelů, vč. dostatečných schopností a dovedností jak z oblasti vzdělávání, tak odborné oblasti financí
 - > splňuje princip zacílení .. projekty by měly jasně vymezit cílovou skupinu a využívat vhodné informační kanály (x chybné interpretaci)

Principy nezávislosti (4)

rozpracování **principu obecnosti** FV:

- ⊙ ve finančně vzdělávacím projektu: (1/2)
 - > se nepropaguje jakýkoli produkt, služba, poskytovatel .. nenabídat k nákupu
 - > lze pracovat s reálnými daty, vždy však na bázi nestrannosti .. několik nabídek, včetně konkurence
 - > se neobjevuje konkrétní doporučení existujícího produktu nebo služby .. = os. poradenství
 - > je při jeho propagaci uveden financující subjekt na transparentní bázi .. CSR/hlavní stránka

Principy nezávislosti (5)

rozpracování **principu obecnosti** FV:

- ⊙ ve finančně vzdělávacím projektu: (2/2)
 - > nesmí být logo projektu zaměnitelné s logem financujícího subjektu
 - > je logo financujícího subjektu použito přiměřeně co do počtu, umístění i velikosti + nesmí být součástí vzdělávacího sdělení
 - > se přednášející transparentně představí + nepůsobí jako prodejce .. nerozdává vizitky, letáky apod.
 - > kontakt jen z iniciativy posluchače a mimo čas vzdělávacího sdělení .. nejlépe vizitka fin.vzd. projektu

Měření úrovně fin. gramotnosti

Proč se finančně vzdělávat?

**Abyste se neztratili
ve světě financí**

© Thinkstock

Měření úrovně FG (1)

dospělí - obecně

- ◉ mezinárodní pilotní projekt OECD (2010) ..
Albánie, Arménie, ČR, Estonsko, Irsko, JAR, Maďarsko, Malajsie, Německo, Norsko, Britské panenské ostrovy, Peru, Polsko, Velká Británie
- ◉ zjištění výchozí úrovně FG, při dalším měření **srovnání** .. efektivita projektů, identifikace a pokrytí slabých míst
- ◉ společný projekt MF a ČNB
- ◉ měření pokrývá standard FG dospělého občana .. peníze, placení, inflace; hospodaření s penězi, rozpočet a plánování; finanční produkty
- ◉ výsledky: 2012
- ◉ umístění ČR

Měření úrovně FG (2)

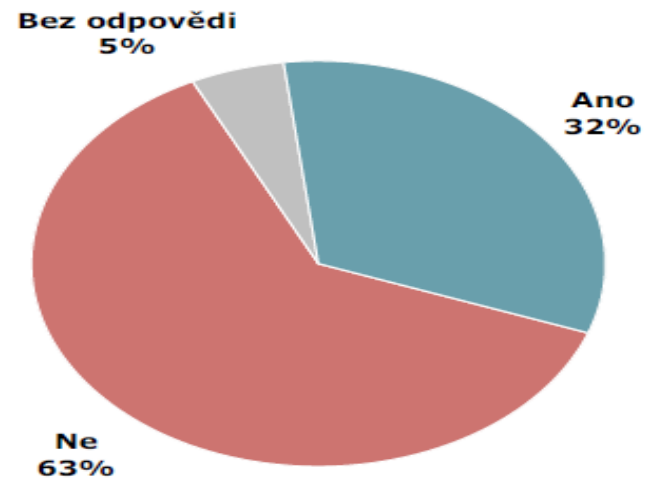
dospělí – vybrané závěry (1/6)

RPSN

32% tvrdí, že ví, co znamená zkratka RPSN

Věděl(a) byste, co znamená zkratka „RPSN“?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

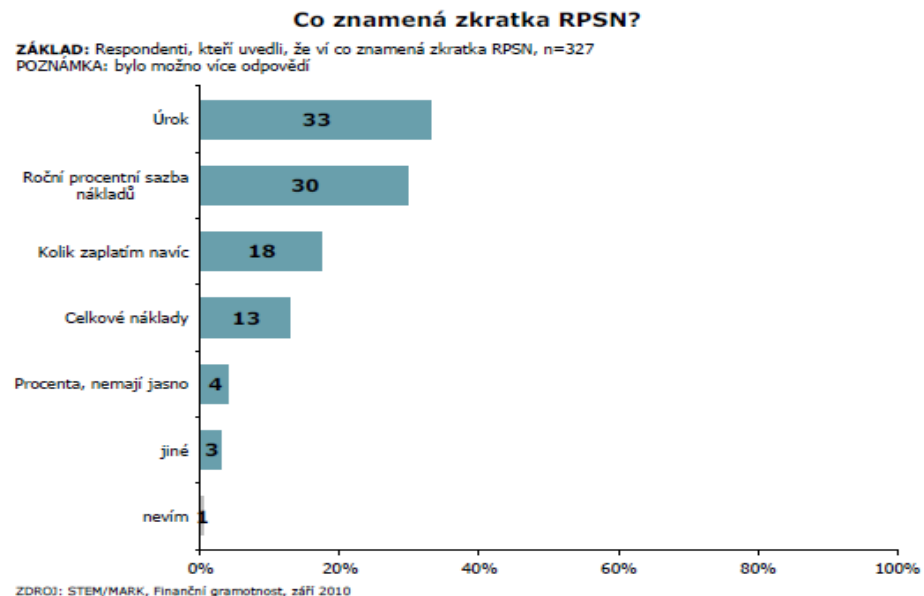

Měření úrovně FG (3)

dospělí – vybrané závěry (2/6)

RPSN

17% dotazovaných z celkového počtu zná skutečný obsah = význam sdělení, které se za zkratkou RPSN skrývá

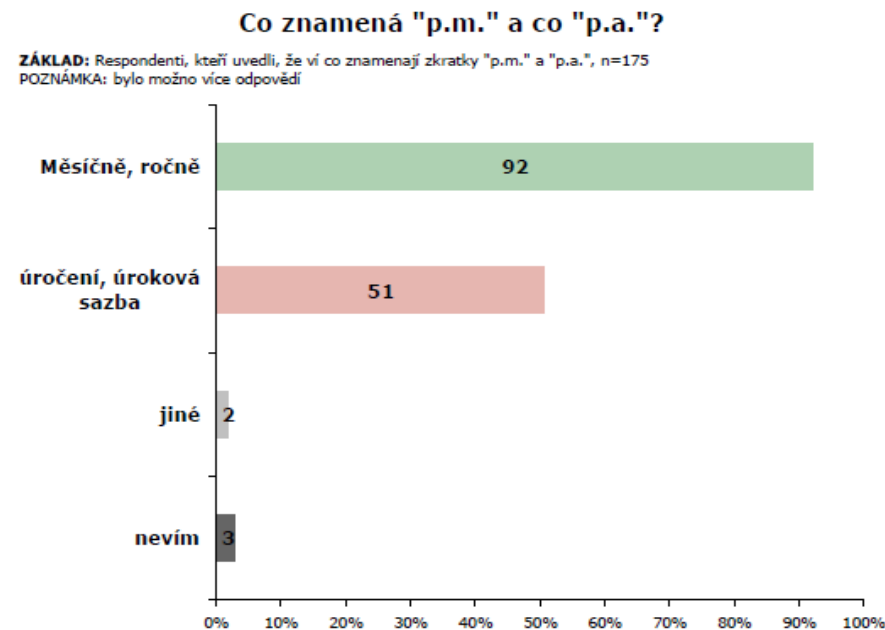

Měření úrovně FG (4)

dospělí – vybrané závěry (3/6)

Úroky

16% skutečně ví, co znamená p.m. a p.a

Měření úrovně FG (5)

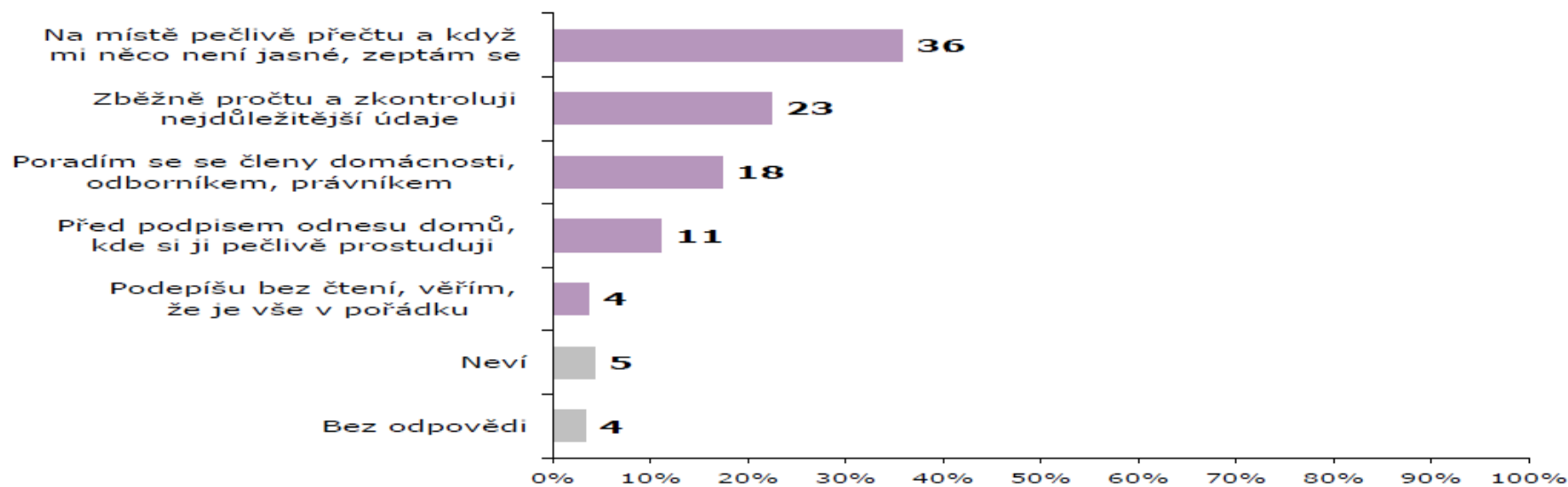
dospělí – vybrané závěry (4/6)

Nakládání se smlouvou

36% smlouvu na místě pečlivě přečte

Který z výroků nejlépe odpovídá situaci, kdy je Vám v nějaké finanční instituci předložena nějaká smlouva?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

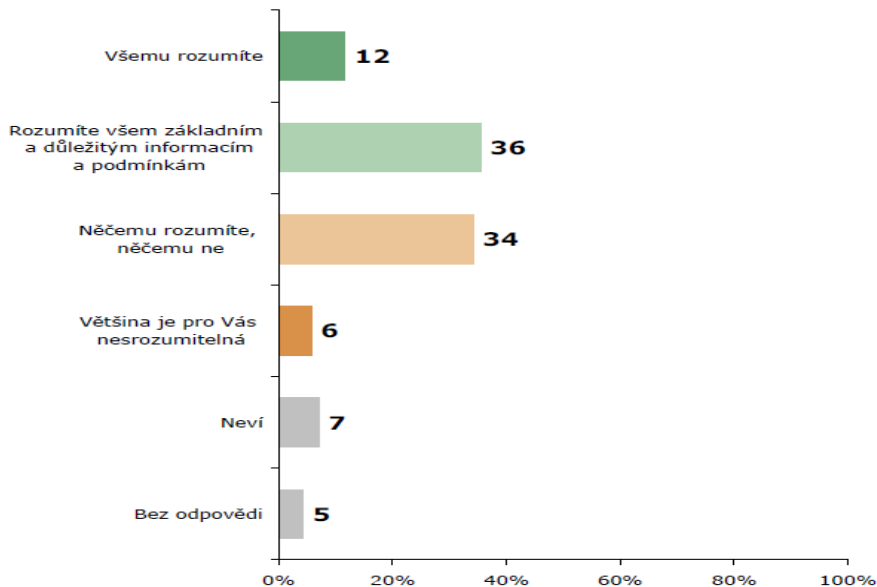
Měření úrovně FG (6)

dospělí – vybrané závěry (5/6)

Smlouvy: všemu ve smlouvách rozumí jen o málo více než desetina lidí; jen čtvrtina pracovníků finančních společností je vždy ochotna nejasnosti vysvětlit

Pokud je Vám předložena nějaká smlouva, obvykle:

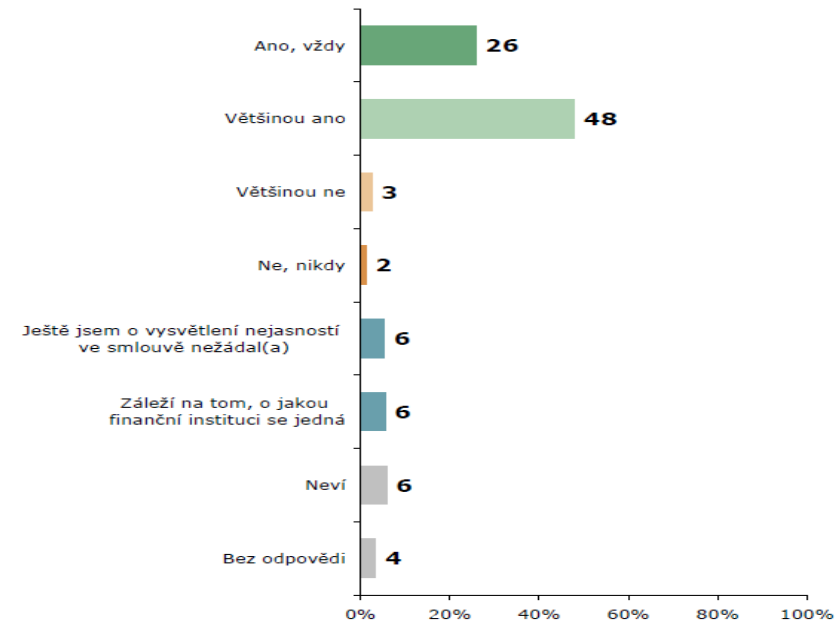
ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Když ve smlouvě narazíte na něco, co Vám není zcela jasné, jsou pracovníci ochotni Vám vše vysvětlit?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

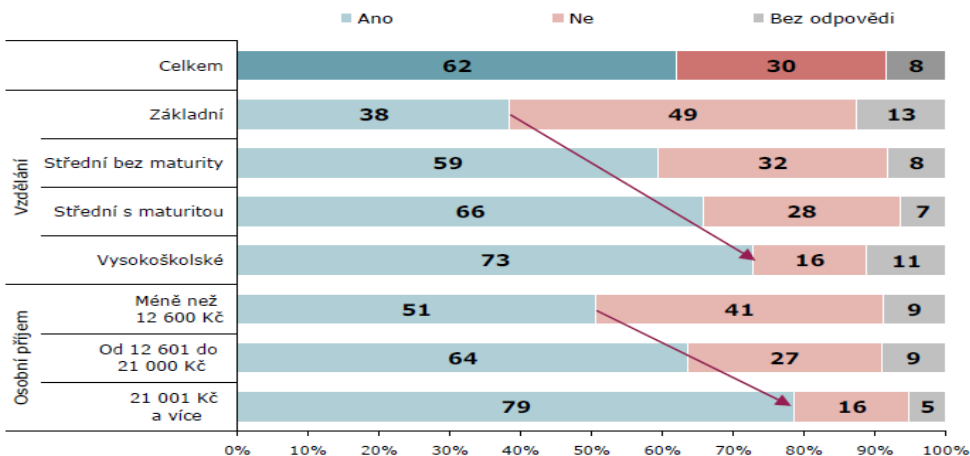
Měření úrovně FG (7)

dospělí – vybrané závěry (6/6)

Debetní a kreditní karta: tři pětiny lidí, kteří alespoň slyšeli o debetní a kreditní kartě, deklarují, že znají rozdíl mezi těmito kartami; pouze polovina z nich však tento rozdíl dokáže také správně popsat

Věděl(a) byste, jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní platební kartou?

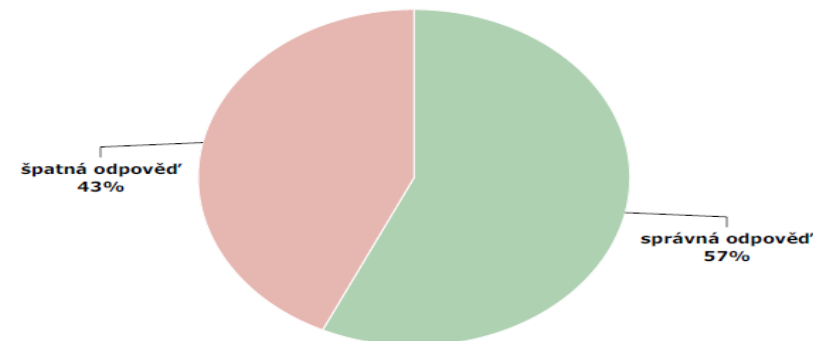
ZÁKLAD: Respondenti, kteří alespoň slyšeli o kreditní/debetní kartě, n=704

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

ZÁKLAD: Respondenti, kteří uvedli, že znají rozdíl, n=437

Spontánní odpověď

ZDROJ: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Měření úrovně FG (8)

15letí žáci: **PISA** (Programme for International Student Assessment)

- čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost
- v roce 2012 také FG (v roce 2015 bylo ČŠI odmítnuto)
- sledování vývoje výsledků v daných oblastech a srovnání výkonů v mezinárodním kontextu
- výsledky za FG: červen 2014 ☹

Spolupráce s ostatními subjekty

Proč se finančně vzdělávat?

**Abyste dokázali
zhodnotit své peníze**

OECD

INFE .. International Network on Financial Education

- ČR členem od vzniku INFE, tj. od r. 2008 (MF + ČNB; od r. 2014 plným členem pouze MF coby národní koordinátor)
- podskupiny (národní strategie pro finanční vzdělávání, finanční inkluze, ..)
- doporučení (posílení práv žen, finanční inkluze, měření úrovně FG)
- ČR hostila konferenci v Praze (květen 2013)
- příprava standardů FG na mezinárodní úrovni (vychází se i z českých standardů FG)

G20

GPFI .. Global Partnership for Financial Inclusion

- ⦿ MF členem od vzniku podskupiny k FG, tj. od r. 2013
- ⦿ podskupiny (principy, malé a střední podniky, finanční inkluze – data a měření, **ochrana spotřebitele na finančním trhu a FG**)
- ⦿ nyní ve stádiu příprav a úvah

Child and Youth Finance International

CYFI

- ⦿ **Global Money Week:** vždy 2. týden v březnu, letos: **10.-17.3.2014**
- ⦿ listopad 2013: společný workshop MF a MŠMT na konferenci pro střední a východní Evropu a část Asie

Aliance proti dluhům

- širší odborná platforma
- Probační a mediační služba, odbor prevence kriminality MV ČR, RUBIKON Centrum
- 4 skupiny:
 - > spotřebitelský úvěr
 - > programy oddlužení
 - > vymáhání pohledávek
 - > finanční vzdělávání

dotiční program

- zajiřuje MPO
- výběr a vyhodnocení žádostí o neinvestiční dotace určené pro oblast ochrany spotřebitelů zaměřených např. na dluhové poradenství, spotřebitelského ombudsmana a zvyšování finanční gramotnosti
- v r. 2014 k hodnocení 17 projektů

SEKO

- zajišťuje Fond dalšího vzdělávání (příspěvková organizace MPSV)
- cíl: návrat uchazečů na trh práce, resp. rozvoj **socioekonomických kompetencí klientů** (zvýšení FG, zlepšení prezentačních a komunikačních dovedností, schopnost napsat životopis, ..)
- do června 2015
- testy

záštity

- ◉ nahodile: konference k FV
- ◉ videospoty k FG (ŠIK)
- ◉ Peníze navíc – hra o život(ě) (ABC finančního vzdělávání)

Současné a plánované aktivity

Proč se finančně vzdělávat?

**Aby Vás někdo
neokradl**

 Thinkstock
by Getty Images

Proč se finančně vzdělávat?

- ◉ rozcestníkový portál PSFV
- ◉ posílení koordinační role MF
- ◉ veškeré aktuální informace týkající se FV v rámci celé ČR, a to jak z hlediska veřejného, tak soukromého sektoru
- ◉ informace o fungování finančního trhu
- ◉ zajímavé odkazy, rady, tipy
- ◉ pomoc s určitou situací (odkaz na občanské a dluhové poradny, finančního arbitra, dohled)

další formy komunikace

- ◉ facebookový profil
- ◉ spolupráce s médii (téměř nereálné):
 - > tisk (Blesk, Metro)
 - > televize (Ordinace v růžové zahradě)
- ◉ koordinace Global Money Week v ČR
 - > Národní muzeum: výstava Peníze

další / pro zajímavost

MCD .. Directive 2014/17/EU of the European Parliament and of the Council of 4.2.2014 on credit agreements for consumers relating to residential immovable property

- ⊙ kapitola 2, článek 6 – Financial education of consumers
 - > 1. Member States shall promote measures that support the **education of consumers in relation to responsible borrowing and debt management, in particular in relation to mortgage credit agreements**. Clear and general information on the credit granting process is necessary in order to guide consumers, **especially those who take out a mortgage credit for the first time**. Information regarding the guidance that consumer organisations and national authorities may provide to consumers, is also necessary.
 - > 2. The Commission shall publish an assessment of the financial education available to consumers in the Member States and **identify examples of best practices** which could be further developed in order to increase the financial awareness of consumers.

děkuji za pozornost
diskuse
otázky

odd. Retailové finanční služby a ochrana
spotřebitele na finančním trhu
Ministerstvo financí ČR

michaela.dlouha@mfcrcz
Michaela Dlouhá